

**MIESTEN KOKEMUKSIA PARISUHDEVÄKIVALLASTA
HETEROSUHTEISSA**

Sanni Arjoranta

Kandidaatintutkielma

Sosiaalityö

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Humanistisyhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Kevät 2020

Miesten kokemuksia parisuhdeväkivallasta heterosuhteissa

Sanni Arjoranta

Sosiaalityö

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Sami Ylistö

Kevät 2020

Sivumäärä: 32 sivua

Tiivistelmä:

Kandidaatintutkielmassani tarkastelen miehiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa heterosuhteissa käyttäen hegemonista maskuliinisuutta teoreettisena viitekehyksenä. Tuon aiheetta esiin yhteiskunnallisen ilmiön sekä fyysisen, henkisen, seksuaalisen ja taloudellisen parisuhdeväkivallan muotojen näkökulmista. Miesten kokema parisuhdeväkivalta naisten taholta on vieläkin hieman piiloutuva ilmiö, jota olisi tärkeää tuoda esille myös sosiaalityön kentällä, jotta sitä kohtaavia asiakkaita voitaisiin auttaa entistä paremmin.

Tulin tutkielmassani siihen tulokseen, että miehet kokevat heteroparisuhteissa väkivaltaa yllättävän paljon monin eri tavoin. Fyysinen parisuhdeväkivalta voi näyttäytyä esimerkiksi lyömisellä ja potkimisella, henkinen kontrolloinnilla ja syyllistämällä, seksuaalinen pakottamalla tiettyyn seksuaaliseen toimintaan ja taloudellinen jättämällä kaikki pariskunnan yhteiset menot miehet maksettavaksi. Myös naiset voivat olla hegemonisen maskuliinisuuden tuottajia. Viranomaisten tilastoihin eivät päädy monetkaan tapauksista, sillä aiheen ympärillä koetaan esimerkiksi häpeää ja luottamuspulaa viranomaisia kohtaan.

Tutkielmani johtopäätökset osoittavat, että miesten kokema parisuhdeväkivalta heterosuhteissa on vieläkin tabu. On tärkeää tunnistaa ilmiö niin miesuhriuden kuin naistekijyyden näkökulmasta, jotta molempia osapuolia osattaisiin auttaa oikeilla keinoilla. Näin voisi olla mahdollista auttaa myös koko perhettä, jos pariskunnalla on esimerkiksi lapsia. Sosiaalityöntekijöiden herkkyyttä tunnistaa parisuhdeväkivaltaa miesuhriuden näkökulmasta saattaisi olla olennaisessa osassa sen ylisukupolvisuuden jatkuvuuden kannalta.

Avainsanat:

Parisuhdeväkivalta, hegemoninen maskuliinisuus, fyysinen väkivalta, henkinen väkivalta, seksuaalinen väkivalta, taloudellinen väkivalta

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	5
2 PARISUHDEVÄKIVALTA	7
2.1 TUTKIELMAN TAUSTAA JA JURIDIIKKAA	7
2.2 PARISUHDE MIEHEN JA NAISEN VÄLILLÄ.....	9
2.3 VÄKIVALLAN TAUSTOITUSTA	10
2.4 PARISUHDEVÄKIVALLAN MÄÄRITTELYÄ.....	11
3 HEGEMONINEN MASKULIINISUUS.....	13
3.1 HEGEMONISEN MASKULIINISUUDEN MÄÄRITTELY	13
3.2 MARGINALISOITUNUT MASKULIINISUUS JA SUKUPUOLITTUNUT PARISUHDEVÄKIVALTA	15
4 MIES PARISUHDEVÄKIVALLAN UHRINA.....	16
4.1 MIESTEN KOKEMA PARISUHDEVÄKIVALTA TILASTOISSA	16
4.2 FYYSINEN VÄKIVALTA	18
4.3 HENKINEN VÄKIVALTA	21
4.4 SEKSUAALINEN VÄKIVALTA	26
4.5 TALOUDELLINEN VÄKIVALTA	27
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	29
6 LÄHTEET	31

1 JOHDANTO

Tässä kandidaatin tutkielmassani tarkastelen heterosuhteissa tapahtuvaa parisuhdeväkivaltaa, jossa mies on väkivallan kokijana ja nainen sen tekijänä. Tarkastelen parisuhdeväkivaltaa fyysisen, henkisen, seksuaalisen sekä taloudellisen väkivallan muodoissa, sillä sitä ei esiinny pelkästään yhdellä tietyllä tavalla. Valitsin tämän tutkielmani aiheeksi, koska haluan tutkia ilmiötä usein huomiotta jäävästä näkökulmasta. Vaikka modernissa yhteiskunnassa asioita tarkastellaan moniarvoisesti, on kuitenkin väkivalta ankarasti liitetty miehiin ja maskuliinisuuden rakentamisen tekoihin (Lattu 2016, 6). Lisäksi itseäni kiinnostaa ihmisen kokonaisuus ja moninaisuus eli kuinka tässä tapauksessa mies voi olla samaan aikaan maskuliininen sekä emotionaalinen ja haavoittuvainen. Esimerkiksi emotionaalisuus mielletään usein feminiiniseksi ominaisuudeksi (Jokinen 2010, 129). Kuitenkin myös naiset voivat pyrkiä kontrolloimaan ja hallitsemaan miespuolisoaan käyttämällä väkivaltaa. Nainen ei olekaan aina välttämättä heikko ja haavoittuvainen uhri, joka ei kykene puolustamaan itseään vaikean tilanteen tullen, vaan saattaa itse turvautua väkivaltaan. Siten minun tutkimuskysymykseksi muodostuikin, millaisena yhteiskunnallisena ilmiönä ja minkälaisina muotoina naisten miehiin kohdistama väkivalta näyttäytyy heteroparisuhteissa. Käytän teoriaa hegemonisesta maskuliinisuudesta tutkielman teoreettisena viitekehysenä.

Pidän tärkeänä tuoda esille parisuhdeväkivaltaa huolimatta suhteen muodosta, osapuolien iästä ja sukupuolesta, tekijän ja uhrin rooleista, mutta koen miesten uhrina olemisen jääneen vähemmälle huomiolle aiheesta keskusteltaessa. Raija Lindqvist kirjoittaa vuonna 2009 väitöskirjassaan, että tuohon aikaan feministinen näkemys sai paljon sijaa perheväkivaltakeskusteluissa, missä pääpainona korostetaan sukupuolijakautunutta, rakenteellista väkivaltaa naisia kohtaan yhteiskunnassa sekä väkivallan käytön taustalla vaikuttavia laajempia tekijöitä (Lindqvist 2009, 112). Muun muassa sosiaaliset normit epätasa-arvoisesta suhteesta miehen ja naisen välillä ovat yhteiskunnallisella tasolla väkivaltaa (Lindqvist 2009, 111). Näen asian olevan ongelma myös miesten kokemassa parisuhdeväkivallassa, sillä se sisältää edelleen melko laajalti ennakoasenteita tekijöiden ja uhrien sukupuolesta. Tämän takia haluan tasapainottaa tilannetta ja tuoda ”hiljaisempaa” näkökulmaa pinnalle. Näin ihmisten tietoisuus toivon mukaan lisääntyy; niin uhrien,

tekijöiden kuin heidän kanssa työskentelevienkin. Parisuhdeväkivalta on tekijästä ja tyylistä riippumatta aina väärin.

Tutkielman aiheen valintaa vauhditti väkivaltatutkimusopintokokonaisuuden lähisuhdeväkivaltakurssin esseen aiheeni, joka on sama kuin tämä. Sain luennoilta kipinää, joilla puhuttiin parisuhdeväkivallasta perinteisestä näkökulmasta. Itselläni on usein tapana kiinnittää huomiota sellaisiin asioihin, jotka eivät ole sillä hetkellä niin pinnalla. Pohdin usein yllättäviä kysymyksiä, asetteluita ja näkökulmia: niitä, jotka eivät tulisi heti ensimmäisenä mieleen.

Tilastojen mukaan parisuhdeväkivaltatapauksissa nainen on useammin väkivallan kohteena ja mies tekijänä (ks. esim. Keskinen 2010; THL 2018). Tilastoja tarkasteltaessa täytyy muistaa ne miesuhritapaukset, jotka eivät päädy viranomaisten tietoon. Viime vuosina miehiin kohdistuva parisuhdeväkivalta on saanut hieman enemmän huomiota erilaisissa katsauksissa ja tutkimuksissa. Esimerkiksi Nelli Kähärän (2016) pro gradu –tutkielma *Miesten kokema parisuhdeväkivalta heterosuhteessa* tuo esille parisuhdeväkivaltaa kokeneiden miesten kokemuksia laadullisen tutkimuksen muodossa (Kähärä 2016). Jotta aiheen ympäriltä saataisiin purettua tabua ja madallettua kynnystä keskustelulle miesten kohtaamasta parisuhdeväkivallasta naiskumppanien taholta, on tärkeää nyt 2020-luvulla tuoda tätäkin puolta päivänvaloon enemmän.

Tutkielmani alussa käsittelen parisuhdeväkivallan taustaa ja juridiikkaa. Samassa kappaleessa tuon esille aiheen suhdetta sosiaalityön kentälle ja sen eduista työntekijöille sekä asiakkaille. Tämän osion toisessa alaluvussa pohjustan miehen ja naisen välistä parisuhdetta sen määrittelyllä. Tämän jälkeen lähdän taustoittamaan väkivaltaa muun muassa WHO:n vuoden 2005 tekemän raportin pohjalta. Näiden jälkeen kokoan parisuhdeväkivaltaa määrittelemällä sen käsitettä. Teoreettisena viitekehyksenä tutkielmalle toimii hegemoninen maskuliinisuus, josta muun muassa Arto Jokinen on kirjoittanut 2000-luvulla (ks. esim. Jokinen 2010). Hegemonisen maskuliinisuuden ohessa mainitsen marginalisoituneesta maskuliinisuudesta sekä sukupuolirooleista. Näiden jälkeen tuon esille miesten kokemuksia fyysisestä henkisestä, seksuaalisesta ja taloudellisesta parisuhdeväkivallasta heterosuhteissa. Lisänä ajoittain nostan esiin näkökulmia väkivaltaisten naisten osalta. Lopuksi pohdin tutkielman johtopäätöksiä muun muassa tutkimuskysymykseni kannalta sekä mahdollisia jatkotutkimuksia ajatellen.

2 PARISUHDEVÄKIVALTA

2.1 Tutkielman taustaa ja juridiikkaa

Tässä tutkielmassa haluan keskittyä kahden aikuisen heteroparisuhteessa olevan henkilön välillä tapahtuvaan väkivaltaan, jossa kaksi ihmistä ovat lähtökohtaisesti omasta tahdostaan valinneet toisensa kumppaneikseen. Parisuhdeväkivaltaa on tarkasteltu enemmän naisuhrin ja miestekijyyden näkökulmasta. Palvelut ovat myös keskittyneet parisuhdeväkivaltaa kokeneisiin naisiin ja sitä tehneisiin miehiin (ks. esim. Husso 2003; Piispa 2008; Holma & Nyqvist 2017). Miesten kohtaama parisuhdeväkivalta heterosuhteissa on vieläkin piiloutuva ilmiö niin sosiaalityön ammattilaisten kuin asiakkaiden keskuudessa. Miehet jäävät usein kokemustensa kanssa yksin, joten myös tämän kannalta olisi tärkeää tuoda aihetta esille sosiaalityöntekijöiden keskuudessa (Kähärä 2016, 1). Tässä tutkielmassa rajaan lapset pois aihealueesta.

Aiheeni on tärkeä sosiaalityön ammattilaisille sekä sen tutkimukselle, koska väkivallan ilmiön tunnistaminen ja sen ymmärtäminen parisuhteen kontekstissa auttaa sosiaalityöntekijöitä kentällä tunnistamaan sekä auttamaan niin väkivallan uhreja kuin tekijöitäkin. On tärkeää tutkia tätä ilmiötä, jotta sosiaalityöntekijät saisivat työkaluja työskennellä miesten kanssa, jotka ovat kohdanneet heterosuhteissa tapahtunutta parisuhdeväkivaltaa. Myös naisten tekemä väkivalta on vieläkin tabun omainen aihe, mutta tutkimuksien avulla tarkoituksena on ymmärtää näitä aiheita, jolloin ymmärrys sekä auttamisen keinot yksilöiden ja perheiden pahoinvoinnista voisivat mahdollisesti kasvaa (Lattu 2016, 16). Ongelman tunnistaminen ja nimeäminen ongelmaksi täytyy tapahtua ensin, jotta sitä kohtaavia asiakkaita voidaan auttaa. Tutkimukset ovat siis avainroolissa tunnistamisen ensiaskeleissa.

Väkivallan kanssa ei saa jäädä koskaan yksin. Tämän kautta toivottavaa olisi, että sosiaalityön asiakkaat pystyisivät hakeutumaan avun piiriin matalammalla kynnyksellä tai jo asiakkaana ollessa ottaa väkivaltaa rohkeammin puheeksi. Väkivallan puheeksiotto voi olla vaikeaa niin asiakkaalle kuin sosiaalityöntekijällekin, mutta ensi askeleena se on tärkeää asiakkaan tarvitsemalle avulle. Vaikka asiakas ottaisi väkivallan puheeksi toimeentulotukiasioita selvittävän sosiaalityöntekijän kanssa, olisi kyseisen

sosiaalityöntekijän tärkeää kohdata asiakkaan tarvitseva huomio ja apu. Avuntarvitsija sekä -tarjoaja pystyisivät mahdollisesti kohtaamaan toisensa paremmin sekä toivottavasti nopeammin, jos eri sektoreilla työskentelevien sosiaalityöntekijöiden tietämys miesten kohtaamasta parisuhdeväkivallasta olisi tämänhetkistä parempaa. Tässä kohtaa sosiaalityöntekijöiden herkkyyks tunnistaa väkivaltaa olisi tärkeässä roolissa, sillä väkivalta on usein arka aihe puhua. Valitettavasti joissain tilanteissa sen puheeksiotto voi olla erittäin vaarallista, jolloin ammattilaisten taito väkivallan tunnistamisesta olisi näissä tilanteissa toivottavaa. Väkivalta ei ole pelkästään kokijan tai tekijän asia käsitellä yksin, vaan molempien osapuolien. Toisin sanoen vähentämällä parisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa on tärkeää auttaa niin uhria kuin tekijääkin.

Parisuhdeväkivaltaa pystyy oikeudellisesti todentamaan lain vastaiseksi lähinnä fyysisen väkivallan muodossa. Pahoinpitelyssä on rikoslain mukaan yleisimmin kyse fyysisestä parisuhdeväkivallasta. Rikoslaisissa se määritellään toisen terveyden vahingoittamiseksi, kivun aiheuttamiseksi tai tiedostamattomaan tai muuhun vastaavaan tilaan aiheuttamiseksi joko ruumiillisella väkivallalla tai ilman. Tuomiona pahoinpitelystä saa sakot tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistuksen. (rikoslaki, 21.4.1995/578, 21 luku, 5§.) Törkeän pahoinpitelyn (13.7.2001/654, 6§) tunnusmerkkejä ovat pahoinpitelyssä tuotettu vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila, rikoksen erittäin julma tai raaka tekotapa tai hengenvaarallisen välineen, esimerkiksi terä- tai ampuma-aseen tai vastaavan näihin rinnastettavan aseiden käyttö, sekä rikos on kokonaisuutta arvioitaessa törkeä. Rangaistuksena törkeästä pahoinpitelystä tuomitaan vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi. (13.7.2001/654, 6§.) Heini Kainulainen ja Johanna Niemi (2017, 142-143) muistuttavat artikkelissaan *Parisuhdeväkivallan tunnistaminen rikosoikeudellisessa järjestelmässä* väkivallan tekijän mahdollisesti syyllistyvän myös vahingontekoihin esimerkiksi laittomalla uhkauksella, omaisuuden rikkomisella sekä kotirauhan häiritsemisellä. He (mt.) mainitsevat, että edellä mainitut rikoksiksi määritellyt teot saattavat olla vain yksi osa väkivallan tekijän soveltamasta kontrollista. (Kainulainen & Niemi 2017, 142-143.)

Rikoslain (1889/39) luvussa 20 (24.7.1998/563) määritellään seksuaalirikokset ja niiden rangaistukset. Raiskaukseksi (24.6.2014/509, 1§) määritellään toisen henkilön pakottaminen sukupuoliyhteyteen käyttämällä väkivaltaa tai väkivallalla uhkailemalla. (rikoslaki 24.7.1998/563, 20 luku.) Käytännön tasolla henkistä väkivaltaa tai pahoinpitelyä

ja sen syy-seurausyhteyttä terveyden vahingoittumisen kanssa on vaikea todistaa, kuten myös väkivallan tekijän tahallisuutta. Mielensterveys voi vahingoittua henkisen väkivallan myötä, mutta sen arvioiminen on vaikeampaa kuin fyysisen pahoinpitelyn seuraamukset. (Kainulainen, Niemi 2017, 143.) Kuitenkin vainoaminen on rikoslaisissa (13.12.2013/879) luvun 25 7 a§:ssä rangaistavaa sakolla tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistuksella, kun tekijä jatkuvasti tarkkailee, uhkailee, ottaa yhteyttä tai seuraa tai näihin muulla rinnastettavalla tavalla oikeudettomasti vainoaa niin, että se aiheuttaa uhrissa ahdistusta tai pelkoa. Tähän tuomitaan, jos laissa ei ole teosta yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta. (rikoslaki 13.12.2013/879.)

2.2 Parisuhde miehen ja naisen välillä

Aune Flinck pohjaa väitöskirjassaan *Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana – rikottujen lemmensarja* (2006, 15) parisuhteen määrittelyä fenomenologiselle ajattelulle, jonka mukaan henkilön sukupuoli ei haaraudu ainoastaan sosiaaliin ja biologisiin sukupuoliominaisuuksiin. Naisen ja miehen väliseen suhteeseen sekä itse naisena ja miehenä olemiseen linkittyvät psykologiset, biologiset sekä kulttuuriset merkitykset, komponentit ja diskurssit. Näiden kahden sukupuolen olemista ja itse olemisen tapoja ohjaavat ja luokittelevat juuri nämä tekijät. Hierarkiaa, vastakkainasettelua sekä erilleen asettamista naisen ja miehen sukupuolten kesken asettavat sosiaalisesti määräytyneet ja järjestelmälliset uskomukset, jotka liittyvät sukupuolisuuden hahmottamiseen ja parisuhteeseen. (Flinck 2006, 13-15.)

Heteroparisuhde syntyy, kun nainen ja mies liittoutuvat ja sitoutuvat yhteen. Flinck (2006, 13-15) jatkaa heteroparisuhteen määrittelyä fenomenologisella määrittelyllä, jonka mukaan kumppaneilla on heidän keskinäinen tunnesuhde, ja he itse luovat parisuhteen. Velvollisuuksien ja vastuun tunne toisiansa kohtaan on kumppanien välisessä tunnesuhteessa fenomenologisessa ajattelutavassa olennaista. Kuten perhe, myös parisuhde on samaan aikaan sekä yksityinen että julkinen instituutio, jossa kumppanit voidaan nähdä osana perheryhmittymää tai perheen keskiöparina. Sosiaalisena, moraalisenä sekä uskonnollisena järjestelmänä toimii parisuhde, johon liittyvät sille ominaiset normit, säännöt, vuorovaikutustavat, toimenkuvat, uskomukset sekä toimintajärjestelmät.

Turvallisuus, sitoutuminen, jatkuvuus, seksuaalisuus ja rakkaus ovat kulmakiviä parisuhteelle. (Flinck 2006, 13-15.)

2.3 Väkivallan taustoitusta

Marita Husso kirjoittaa väitöskirjassaan *Parisuhdeväkivalta – lyötyjen aika ja tila* (2003), ettei väkivaltaa voida pitää tyhjässä syntyneenä, sillä väkivallalla on myös yhteiskunnallisia ja kulttuurisia ulottuvuuksia. Lisäksi hän kirjoittaa, että yhteiskunnallisilla keinoilla tuetaan ja ylläpidetään väkivaltaa, joka ei itsestään uusiudu. (Husso 2003.) WHO:n artikkelissa vuodelta 2005 määritellään väkivaltaa seuraavanlaisesti: “Väkivalta on fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen, ihmisryhmään tai yhteisöön ja joka johtaa tai joka voi hyvin todennäköisesti johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriintymiseen tai perustarpeiden tyydyttämättä jäämiseen.” WHO on ottanut kyseiseen määritelmään vallan mukaan, jota pohdin jo tutkielmani aihetta miettiessä. Valta on mittavassa roolissa väkivallassa. Parisuhdeväkivalta on vallankäytön äärimmäinen muoto. Kuten kyseisessä raportissakin mainitaan, vallan sisällyttäminen määrittelyyn laajentaa väkivaltatekojen luonnetta. (WHO 2005.)

Myös Suvi Ronkainen (2017, 19) mainitsee artikkelissaan *Mitä väkivalta on? Erontekojen tärkeydestä, yhteyksien näkemisestä* väkivalta-termin olevan arvolutautunut ilmaus. Hän kirjoittaa: ”Kun jokin tapahtuma tai ilmiö nimetään väkivallaksi tai sitä kuvataan väkivaltaiseksi, kyse ei ole neutraalista vaan negatiivisesta, paheksuttavasta ja ihmisten koskemattomuutta loukkaavasta, väärästä teosta.” (Ronkainen 2017, 19). Sukupuolelle annettujen merkitysten keskiössä ovat väkivallan kulttuuriset merkitykset. Ronkainen (2017, 20) mainitsee väkivallan olevan vastakohtana feminiinisyydelle ja naiseudelle tyypillisinä piirteinä pidetyille uuden elämän vaalimiselle, hoivalle sekä empatialle. Samaan aikaan monesti maskuliinisuuteen liitettävät voima, valta ja aktiivinen ulospäin suuntautuneisuus eivät kuitenkaan ole ristiriidassa väkivallan kanssa. Tästä saattaa löytyä syy, miksi naisen tekemä väkivalta ylittää uutiskynnyksen muttei miehen tekemä. (Ronkainen 2017, 20.) Lisäksi sukupuolella on merkitystä väkivallan puhetoivoille. Usein esimerkiksi toimintaelokuvissa naiset ovat väkivallan ja raiskauksien uhreina ja miehet

tekijöinä, mutta vähitellen naiset ovat ottaneet väkivallan tekijyyden roolia. (Keskinen 2010, 244.)

2.4 Parisuhdeväkivallan määrittelyä

Parisuhdeväkivaltaa pidetään perheväkivallan yhtenä muotona, jossa kaksi henkilöä, tekijä ja uhri, ovat keskenään parisuhteessa (Väestöliitto 2018). Parisuhdeväkivalta on määritelmä, joka käsittää sisälleen Monit Cheungin, Patrick Leungin ja Venus Tsuin (2009, 447) mukaan kahden intiimissä suhteessa elävän henkilön välillä tapahtuvaa hyväksikäyttöä. Käsite sisältää niin nykyisten kuin edellisten kumppanien välillä tapahtuvaa väkivaltaa, jossa osapuolet asuvat yhdessä tai erikseen. (Cheung ym. 2009, 447.) Sitä voi tapahtua saman sukupuolisten välisissä suhteissa sekä heterosuhteissa, mikä on vahingontekoa fyysisessä, seksuaalisessa, psyykkisessä sekä taloudellisessa muodossa (Carlyle, Scarduzio & Slater 2014, 2395; Kaittila & Nyqvist 2014, 262). Parisuhdeväkivaltaan kuuluu myös jo fyysisen vahingonteon yritys tai tällä uhkaileminen (Storey & Stand 2013, 965). Raija Lindqvistin (2009, 113) tutkimuksessa haastatellut sosiaalityöntekijät sanoittavat parisuhdeväkivaltaa ristikkäisenä, monimuotoisena ja kokonaisvaltaisena ongelmana. Siinä on kysymys jatkuvasta prosessista eikä pelkästään yhdestä tapahtumasta, johon kontrolloiminen, pakottaminen, häpäiseminen, pelottelu, uhkailu, fyysinen väkivalta sekä vahingoittaminen punoutuvat yhteen. (Lindqvist 2009, 113.) Kumppanin tarpeiden, toiveiden ja tahdon hallitsemista tarkoituksellisesti voidaan sisällyttää parisuhdeväkivaltaan, jota voi tapahtua eri tavoin. Yhteiset sitoumukset ja kumppanin itsemääräämisoikeutta loukkaavat teot sekä psyykkiset, fyysiset ja moraaliset keinot käyttää voimaa toista kohtaan ovat osa parisuhdeväkivaltaa (Flinck & Paavilainen 2010, 188).

Suvi Keskinen kirjoittaa vuonna 2010 artikkelissaan *Sukupuolistunut väkivalta* parisuhdeväkivallassa kyseen olevan yleensä toisen nöyryyttämistä ja alistamisesta sekä ennen kaikkea vallankäytöstä. Lisäksi hän (mt.) mainitsee miehisyyden korostamisen naiskumppanin seksuaalisuuden ja itsemääräämisoikeuden kontrolloinnilla useissa parisuhdeväkivaltatapauksissa. Väkivaltaisilla teoilla ja uhkauksilla miehisyyttä yritetään vahvistaa, minkä vuoksi hegemonisen maskuliinisuuden ja parisuhdeväkivallan tarkastelu yhdessä uhrien kokemuksen kautta onkin mielenkiintoista (Keskinen 2010, 247.) Nelli

Kähärä (2016, 26) taas pohtii pro gradu –tutkielmassaan, onko naisten tekemässä väkivallassa miehiä kohtaan piirteitä toisen alistamisesta tai oman egon pönkittämisestä (Kähärä 2016, 26).

3 HEGEMONINEN MASKULIINISUUS

3.1 Hegemonisen maskuliinisuuden määrittely

Hegemoninen maskuliinisuus on lähes käytetyin teoria ainakin kriittisessä miestutkimuksessa (Nieminen 2013, 48). Haluan tuoda esille sen, että mies voi olla samaan aikaan maskuliininen mutta myös haavoittuvainen ja empaattinen sekä kohdata väkivaltaa heteroparisuhteessa. Koska miessukupuoli ja maskuliinisuus liitetään enimmäkseen toisiinsa, haluan tuoda esille myös niitä naisia, joiden käytös muistuttaa hegemonisen maskuliinisuuden tyypillisiä piirteitä parisuhteessa. Parisuhdeväkivallassa usein tekijänä nähdään mies, jonka väkivaltateot ja väkivaltainen käyttäytyminen käsitetään osaksi maskuliinisuutta, sillä väkivalta kuuluu osaksi miehistä kulttuuria (Grönfors 1994, 72). Väkivaltaa ei voida liittää suoraan mieheyteen, koska myös naiset voivat olla väkivaltaisista ja maskuliinisia (Laitinen & Orislahti 2016, 11-12).

Australialainen R. W. Connell on yksi hegemonisen maskuliinisuuden pioneereista. Hegemonisella maskuliinisuudella tarkoitetaan tällä hetkellä vallitsevien ihannemaskuliinisuuden piirteiden ja arvojen valta-aseman suhdetta miehiin ja naisiin. Käsitteen pohjana toimivat feministiset teoriat patriarkaalista 70- ja 80-luvuilta. (Connell & Messerschmidt 2005, 831; Jokinen 2010, 131.) Tämä teoria yhdistää pluralistisen maskuliinisuusymmärryksen ja näiden maskuliinuuksien sekä feminiinisuuden välillä hallitsevat vallan suhteet, mikä on kokonaisuudessaan rakentunut historiassa. Hegemonisessa maskuliinisuudessa on kyse myös valtaa ylläpitävän aseman miehissä sekä keinoissa, joilla kyseistä valta-asemaa ylläpidetään ja ajan myötä uusinnetaan. (Juutinen 2020, 17.) Tämä käsite sisältää myös Arto Jokisen (2010, 131) mukaan symbolin ihailtavasta maskuliinisuudesta. Kyseinen ihannesymboli voi olla fiktiivinen tai aitokin, mutta idealisoituna se on tarua lähempänä kuin totuutta. Totuuden maailmasta suomalaisia esimerkkejä ovat Antero Rokka sekä edesmennyt presidentti Mannerheim. (Jokinen 2010, 131.)

Muun muassa fyysinen voima, hallitsevuus, aggressiivisuus, kovuus, rationaalinen ajattelu- ja käytöstapa, tunteiden hallitseminen sekä funktionaalisuus liitetään länsimaisessa kulttuurissa mieluummin maskuliinisiin kuin feminiinisiin ominaisuuksiin. Empaattisuutta,

tunteiden avointa näyttämistä tai yhteisöllistä ajattelu- ja toimintatapaa ei käsitetä maskuliinisuuteen, sillä ne määritellään feministisiksi ominaisuuksiksi. (Jokinen 2010 129-131; Grönfors 1994, 71-72.)

Jokinen kirjoittaa artikkelissaan *Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus* (2010, 129) seuraavasti: ”Kun maskuliinisuudesta tulee miestä määrittävä piirteiden kategoria, siitä tulee pian miesten sukupuoli-identiteettejä arvottava määreiden joukko.” Ihanteena miehille ominaisuuksille maskuliinisuus on juuri ideaali: mies on enemmän arvokas miehenä ja miehinen, mitä enemmän hän vastaa maskuliinisuuden määreisiin.”-- ”Mieheksi ei synnytä vaan mieheys ansaitaan.” Jokinen kirjoittaa väitöskirjassaan *Panssaroitu maskuliinisuus: mies, väkivalta ja kulttuuri* (2000, 210) länsimaisen miesihanteen jakautuvan viiteen pääosaan ideaalien ja odotuksien suhteen: mies on fyysisiltä ominaisuuksiltaan naista suurempi ollessaan samalla voimakas, hän menestyy taloudellisesti ja poliittisesti: pystyy elättämään perheensä, sekä omaa sosiaalista tai poliittista valtaa. Miehen päättäväisyys, rationaalisuus sekä kriisitilanteiden hallinta ilmentää hänen järkkymätöntä ja vakaata luonnetta. (Jokinen 2010, 129; 2000, 210.)

Jokinen (2010, 133) kirjoittaa artikkelissaan, että harvat miehet pääsevät hegemoniseen asemaan. Lisäksi moni miehistä omaksuu hegemonialle ominaisen tulkinnan todellisuudesta ja tukee sitä samalla kun muita maskuliinisuuden muotoja poljetaan alas tai työnnetään marginaaliin. Hän (mt.) mainitsee myös, kuinka muut maskuliinisuuden muodot tulee marginalisoida ja syrjäyttää, jotta tietynlainen maskuliinisuuden muoto tulee hallitsevaksi. Monet heteromiehet 1970-luvulla halusivat usein erottua homoseksuaaleista miehistä sekä kaikesta, mikä olisi vähänkään voinut leimata heitä ”homoiksi” ja näin he halusivat rakentaa omaa maskuliinisuuttaan. Homous saatettiin nähdä kaikkena muunakin kuin seksuaalisena suuntautumisena: pehmeutenä, heikkoutena, tunteellisena ja niin edelleen. Nämä leimautuivat maskuliinisuuden puutteeksi. (Jokinen 2010, 133.)

3.2 Marginalisoitunut maskuliinisuus ja sukupuolittunut parisuhdeväkivalta

Kuitenkin on olemassa myös marginalisoituneen maskuliinisuuden käsite, joka käsittää ne maskuliinisuuden muodot, jotka esiintyvät samanaikaisesti hegemonisen maskuliinisuuden kanssa, mutta jotka hegemoninen maskuliinisuus on syrjäyttänyt ulkopuolelle (Rissanen 2018, 8-9). Esimerkiksi kotitöihin ja lasten hoitamiseen osallistuvat isät sekä miehet, jotka ottavat avoimesti väkivaltaa vastustavan asenteen, aikaansaavat uudenlaista ymmärrystä ja innovatiivista näkökulmaa maskuliinisuudesta (Jokinen 2010, 133). Martti Grönfors (1994, 72) kirjoittaa, että on olemassa monenlaisia maskuliinisuuksia ja feminiinisyyksiä, mutta kuitenkin hegemoninen maskuliinisuus on vallassa ja muut maskuliinisuuden muodot ovat alistettuja (Grönfors 1994, 72; Sipilä 1994, 19-21). Voisivatko marginalisoituneet tai alistetut maskuliinisuudet olla yhteiskuntamme seuraavia hallitsevia maskuliinisuuden muotoja?

Yhteiskunnan rakenteita sukupuoli tuottaa kaikilla sosiaalisen todellisuuden tasoilla, jotka eivät ulotu pelkästään miesten ja naisten eroihin. Sukupuolet ovatkin usein sosiaalisesti rakentuneita rooleja. Perinteisessä mallissa parisuhde on ollut miehen vallan vahvistavana rakenteena. Yksilön omaan valmiuteen ja halukkuuteen käyttää väkivaltaa vaikuttaa hänen sukupuoli. Kähärä (2016, 10) tuo esiin kysymyksen, onko miehillä paremmat valmiudet ja mahdollisuudet puolustautua heidän kokemaansa väkivaltaa vastaan kuin naisilla. (Grönfors 1994, 72; Johnson 2008, 54; Kähärä 2016, 10.) Koska miehet ja naiset kokevat väkivallan eri tavoin, on sukupuolestakin puhuttava väkivallan yhteydessä. Väkivaltaa kokeneille henkilöille sukupuolen sivuuttaminen saattaa olla vahingollista. Parisuhdeväkivaltaa käsiteltäessä sukupuolittuneen väkivallan unohtaminen pitää yllä siihen liittyviä vääränlaisia uskomuksia ja käsityksiä. Jotta myös tekijöitä voidaan auttaa, voi sukupuolittomuus olla siinä haittatekijänä. Lisäksi miesten mahdollisuuksiin hakea ja saada apua sukupuoli on vaikuttava tekijä. Miesten asema parisuhdeväkivallan kokijoina saattaa olla erilainen kuin naisilla, joten sukupuoli on melko tärkeässä roolissa uhrinkin kannalta. (Kähärä 2016, 10-11.)

4 MIES PARISUHDEVÄKIVALLAN UHRINA

4.1 Miesten kokema parisuhdeväkivalta tilastoissa

Vuoden 2018 kansallisen rikosuhritutkimuksen mukaan naisista 5,1 prosenttia oli kokenut nykyisen tai entisen kumppaninsa taholta väkivaltaa tai sillä uhkailua. Vastaavasti miehistä 3,6 prosenttia oli kokenut väkivaltaa tai sen uhkaa. Naisten ja miesten välillä ei ollut eroja kyseisen tilaston mukaan muiden tuttavien, läheisten tai tuntemattomien tekemän väkivallan suhteen. Arviolta vain noin 10 prosenttia parisuhdeväkivaltatapauksista ilmoitetaan poliisille. Lähisuhdeväkivaltatapauksien epäillyt tekijät olivat suurimmaksi osaksi miehiä (78 prosenttia). Seksuaalisen väkivallan tai sen yrityksen kohteeksi nykyisen tai entisen kumppanin taholta tutkimukseen osallistuneista miehistä 0,5 prosenttia oli vastannut myöntävästi. Vastaava luku naisten kohdalla oli yksi prosentti. Poliisin tietoon tuli vuonna 2018 yli 1200 raiskausrikosta, joista kolme prosenttia oli miesuhreja. (Danielsson & Näsi 2019, 6; THL 2018.) Kuitenkin Markku Heiskasen ja Elina Ruuskasen (2010, 46) tutkimuksen myötä käy ilmi, että 22 prosenttia koko otoksen miehistä oli kokenut parisuhdeväkivaltaa joko nykyisen tai entisen kumppaninsa osalta (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 46). Missään yksittäisessä tekotyyppissä vuoden 2018 omaisuusrikoksen uhritutkimuksessa ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa miesten ja naisten välillä parisuhteen kumppanin uhkailun tai tekemän väkivallan osilta. Kun kaikenlaiset väkivallan tekotyypit laskettiin yhteen, ero oli merkitsevä. Kokonaisuudessaan miehet olivat joutuneet hieman harvemmin nykyisen tai entisen kumppanin uhkailun tai väkivallan kohteeksi verrattuna naisiin. Nykyisen uhritutkimuksen aikana vuoden 2018 tutkimuksen mittauksissa ero oli alhaisin sukupuolten välillä. (Danielsson & Näsi 2019, 12.)

Kati Federley (2016, 6) kirjoittaa tutkimuksessaan miesten määrittelevän väkivallan tyyppillisesti kapeaksi tapahtumaksi, joka sisältää vain itse väkivaltaisen teon, joka on niin sanotusti irrallinen osallisten suhteista ja väkivallan seurauksista. (Federley 2016, 6). Osassa tapauksissa tilanne on varmasti vielä tämänlainen, eivätkä kaikki miehet koe tapahtumia samalla tavalla. On totta, että väkivaltatapahtumien tunnistaminen parisuhdeväkivallaksi saattaa olla hankalaa tilanteen päällä ollessa. Heiskasen ja Ruuskasen (2010, 27) tutkimuksessa miesten kokemat parisuhdeväkivaltatapaukset olivat uudempia verrattuna naisiin, mikä saattaa johtua siitä, etteivät miehet ole kauan aikaa

sitten tapahtuma-aikoina tunnistanee tilanteita parisuhdeväkivallaksi (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 27). Parisuhdeväkivallan laadun arvioiminen voi tuottaa hankaluuksia, koska toiselle lyöminen saattaa tarkoittaa avokämmenellä huitaisua. Tämä on mahdollinen osatekijä miesten alhaisemmassa kyvyssä tunnistaa itseään parisuhdeväkivallan uhriksi kuin naisten. Miehillä huumori on joskus keino käsitellä kokemuksia parisuhdeväkivallasta, mikä toimii mahdollisesti myös itsesuojelukeinona, joka saattaa vaikuttaa ilmoituskykyyn (Federley 2016, 6.)

Lisäksi tunnistamisvaikeutena miehiin kohdistuvassa parisuhdeväkivallassa saattaa olla esimerkiksi sen tapahtuminen neljän seinän sisällä kotona. Kaikki eivät hae apua siihen tai kerro tapahtumista häpeän takia. On osittain vieläkin totta, että suomalaisessa yhteiskunnassa normit osoittavat väkivallan tekijän mieheksi, jolloin naiset tekijöinä jäävät ainakin osittain kyseisen määritelmän ulkopuolelle (Peltoniemi 1984, 42-44, Helin-Tuomisen 2006, 9 mukaan). Koska parisuhdeväkivalta on keskittynyt enimmäkseen naisuhriuteen ja miesten uhriutta ei aina oteta tosissaan viranomaisten taholta, voi tämä hankaloittaa tapahtumien tunnistamista parisuhdeväkivallaksi sekä niistä kertomista ulkopuolisille tahoille. (Drijber ym. 2013, 173; Inkilä & Paavilainen 2013, 155.) Työskentely miesten kanssa saattaa olla haastavaa riippumatta luokkataustasta, sillä monet heistä ovat tottuneet ajattelemaan, että haasteista tulee selviytyä itsenäisesti. Suora avun hakeminen voidaan kokea naiselliseksi tavaksi tai oman heikkouden myöntämiselle (Nyqvist 2001, 14, Vattulaisen 2014, 17 mukaan).

Asiaa on tarkasteltu myös väkivaltaisten naisten näkökulmasta. Esimerkiksi Emmi Lattu (2008) on tutkinut naisten tekemää väkivaltaa, jossa esitetään väkivaltaiselle käytökselle osasyiksi muun muassa naisten lapsuudenkokemuksia ja muuta elämänhistoriaa. Kähärä (2016, 9) kertoo tutkimuksessaan, kuinka parisuhdeväkivaltaa kokeneiden miesten auttamisella voitaisiin auttaa myös sitä tehneitä naisia. Hyödyllisenä hän (mt.) näki, kuinka naiset pääsisivät kuulemaan heidän itsensä tuottaman väkivallan miehiä kohtaan. Tämä saattaisi toimia apukeinona naisten oman väkivaltaisuuden tarkasteluun ja avun hakemiseen. Jotta miesten kohtaama parisuhdeväkivalta heterosuhteissa ei olisi tabu, tulisi siitä puhua myös julkisesti. Näin ilmiön tunnistettavuus laajemmalla alueella saattaisi helpottua. (Lattu 2008; Kähärä 2016, 9.)

4.2 Fyysinen väkivalta

Kähärän (2016) pro gradu –tutkimukseen osallistui seitsemän haastateltavaa miestä. Kuudessa haastattelussa mainittiin fyysisestä väkivallasta. Useammassa näistä kävi ilmi, että naiset olivat lyöneet miehiä eri puolille kehoa. Tähän sisältyi myös genitaalialueet, minkä teko voidaan laskea fyysiseksi ja seksuaaliseksi väkivallan muodoksi. Eräs Kähärän haastateltavista miehistä kertoi naisen väkivallan syynä olleen naisen maltin menettäminen, jonka seurauksena lyöminen oli tapahtunut. (Kähärä 2016, 48.)

Lattu (2008, 172) kirjoittaa artikkelissaan naisten väkivaltaisuudesta (hetero)parisuhteessa. Hänen haastattelemat väkivaltaiset naiset kertoivat väkivallan kontekstiksi puolisoiden suulliset riidat, joissa nainen ei ollut tuntenut oloaan kuulluksi ja näin ollen oli turhautunut. Tämän seurauksena nainen saattoi läpsäistä miestä kasvoille. (Lattu 2008, 172.) Esimerkiksi myös miehen suostumatta jättäminen keskusteluun naisen kanssa oli mahdollisesti naisen turhautumisen lähteenä. Latun (mt.) haastatteluihin osallistuneet naiset nostivat väkivallan syiksi myös muun muassa heidän kokemansa arvostuksen puutteen sekä tunteiden väheksymisen. (Lattu 2008, 173.) Tämä on voinut olla osasyynä väkivallalle osassa esiin tulleissa haastatteluissa, sillä niissä fyysinen väkivalta ei aina ilmennyt jatkuvana menettelytapana, jolla tavoitteena olisi ollut hallita miestä tai käyttää valtaa väärin parisuhteessa (Kähärä 2016, 49).

Lisäksi mustasukkaisuus on ollut syynä naisten tekemälle fyysiselle väkivallalle miestä kohtaan. Mustasukkaisuuden asemaa kulttuurisesti hyväksyttävänä ja selittävänä tekijänä on kritisoitu miehen tuottamassa parisuhdeväkivallassa naista kohtaan. Rakkaudessa ja parisuhteessa mustasukkaisuus nähdään olennaisena osana samalla kun se katsotaan symbolina sitoutumiselle. Tästä syntyy kuitenkin yhteiskunnallinen ongelma, jos sitä käytetään selittävänä syynä rikolliselle toiminnalle. (Lattu 2008, 174; Husso 2003, 102.) Monessa tapauksessa mustasukkaisuus johtuu uskottomuuden epäilystä. Nainen väkivallan tekijänä on saattanut lyödä miestä tai heittää miestä kohti jollain esineellä, jos hän on esimerkiksi nähnyt miehen keskustelevan illanvietossa muiden naisten kanssa. Lisäksi väkivaltaisen naisen omat lapsuudenkokemukset voivat vaikuttaa niin mustasukkaisuuteen kuin fyysiseen väkivaltaan. Eräs Latun (2008, 174) haastattelema nainen on saanut mallia lapsuudenkodistaan, jossa hänen isänsä on ollut mustasukkainen naisen äitiä kohtaan, ja

seurauksena isä on ollut veitsen kanssa äidin kurkussa kiinni. Näistä kokemuksista kyseisellä naisella on jäänyt ajatus, ettei hän halua yhdenkään miehen koskaan komentelevan häntä. Mainitsen mustasukkaisuudesta lisää myöhemmin tässä tekstissä, sillä sitä voidaan tuottaa myös muun muassa henkisen väkivallan muodossa. (Lattu 2008, 174.)

Kati Federleyn (2016, 14) haastattelemat parisuhdeväkivaltaa kokeneet miehet mainitsivat naiskumppanien myös lyöneen, läpsineen ja potkineen, mutta esille tuli lisäksi erilaisten välineiden kanssa tapahtuvaa fyysistä pahoinpitelyä. Muun muassa paistinpannaa, pulloa sekä puukkoa oli toisinaan käytetty tilanteissa. Kuitenkin Federley (mt.) kirjoittaa naisten useimmiten vain uhkailevan näillä välineillä, mutta esineiden kanssa tapahtuvaa väkivaltaa on huomattu myös Alankomaissa vuonna 2012 tehdyssä tutkimuksessa. Babette Drijber, Udo Reijnders ja Manon Celeen (2012) tutkivat miesten kohtaamaa parisuhdeväkivaltaa Internet-kyselyn avulla. Tutkimuksessa tarkasteltiin 372 miesuhria, ja heistä 54 prosenttia oli kokenut fyysistä väkivaltaa kumppaninsa taholta jokin esine tilanteissa mukana. Tämä saattoi olla veitsestä huonekaluihin asti, kuten tuoliin. (Federley 2016, 14; Drijber ym. 2012, 173-176.) Voi olla, että osa naisista saattaa käyttää väkivaltatilanteissa esineitä vahvistaakseen omaa fyysistä vahvuuttaan, mikä näyttäytyy hegemonisen maskuliinisuuden piirteenä, sillä fyysinen vahvuus on osa hegemonista maskuliinisuutta (Malmberg 2015, 19).

Vuonna 2004 Saksassa on tehty pilottitutkimus valtion perhesuhteisiin erikoistuneen ministeriön tuottamana, jossa tarkasteltiin saksalaisten miesten kokemuksia väkivallasta eri elämän vaiheissa. Kyseisessä tutkimuksessa selvisi fyysisen väkivallan olevan läsnä parisuhteessa todennäköisempää verrattuna muihin vastaajiin, jos tässä suhteessa naiskumppani piti kontrollia miehen sosiaalisista suhteista ja elämästä. (Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth 2004.) On siis mahdollista, että nainen käyttää sitä enemmän fyysistä väkivaltaa, mitä enemmän hän käyttää jo ennestään henkistä väkivaltaa, esimerkiksi kontrollointia.

Naisten tuottamassa fyysisessä parisuhdeväkivallassa on eroja, niin tavoissa kuin määrässäkin. Kun Federley (2016, 7) kirjoittaa naisten suuntaaman väkivallan miehiä kohtaan olevan tyypillisesti fyysistä, mainitsee Marianne Notko (2011, 187) väitöskirjassaan haastatteleminen naisten käyttävän vähemmän fyysistä väkivaltaa (Federley 2016, 7; Notko 2011, 187). Aune Flinck ja Eija Paavilainen (2010) saivat tutkimuksessaan

selville, että osa väkivaltaisista naisista niin sanotusti painoivat villaisella tiettyjä väkivaltaamuotoja, muun muassa kevyttä lyömistä kasvoihin tai sanallista väkivaltaa (Flinck & Paavilainen 2010). Ristiriitaisuutta on siis huomattavissa. Notko (2011) sekä Flinck ja Paavilainen (2010) ovat haastatelleet itse väkivaltaisia naisia, kun taas Kähärä (2016) ja Federley (2016) ovat kuulleet heterosuhteessa parisuhdeväkivaltaa kohdanneita miehiä. Voisiko ristiriitaisuudelle löytyä syytä siitä, että naiset ovat haastatteluissa kenties antaneet painoarvoa enemmän henkiselleväkivallalle tai henkisille syille, jotka ovat fyysisen väkivallan takana? Naiskumppaneille fyysinen väkivalta saattaa olla mahdollistajana kontrollin tunteen vahvistamiselle, kun samaan aikaan käytetään henkistä väkivaltaa sekä rajoitetaan miehen toimintavapautta ja henkilökohtaista tilaa (Kähärä 2016, 50). Parisuhdeväkivaltaa kohdanneet miehet ovat voineet antaa painoarvoa joissain tilanteissa enemmän fyysiselle väkivallalle, joka usein nähdään perinteisimpänä väkivallan ilmentymämuotona. Näin miehet voivat kokea fyysisyyden uhkaavampana, jolloin miesten haastatteluissa fyysinen väkivalta saattaa ottaa tilaa enemmän verrattuna naisten haastatteluihin.

Alesha Durfeen (2011, 321-324) tutkimuksen miesuhrit eivät pelänneet väkivaltaista puolisoaan, vaikka suurimmalla osalla heistä parisuhdeväkivalta näyttäytyi niin fyysisenä kuin sanallisenakin väkivaltana (Durfee 2011, 321-324). Kähärän (2016, 71) tuottamassa tutkimuksessa selvisi myös, etteivät miehet aina pelänneet puolisoaan, vaikka naiset olisivat käyneet käsiksi tai käyttäneet fyysistä väkivaltaa jollain muulla tavalla. Erään haastateltavan otteesta tämä käy ilmi, sillä hän kertoo ajattelevansa tarvittaessa pystyvänsä puolustautumaan fyysisin ottein. (Kähärä 2016, 71.) Kuten Durfeenkin (2011, 324-327) aineistossa, miehet sanoivat tilanteen olleen heillä itsellään kontrollissa, vaikka naiskumppani pyrki fyysisesti heitä satuttamaan. Syynä tähän oli miesten kertomuksien mukaan heidän mahdollisuus estämään väkivalta esimerkiksi naisen käsistä kiinni pitämällä. (Durfee 2011, 324-327.) Hegemonisen maskuliinisuuden tunne voi säilyä miehellä, vaikka hän olisikin naisen kohdistaman parisuhdeväkivallan uhrina tiedostamalla oman fyysisen voimakkuutensa ja yhdistämällä sen maskuliinisuuteen (Malmberg 2015, 19).

Parisuhdeväkivallassa on myös tilanteita, joissa lopputulemana käytetään fyysistä väkivaltaa, jolla ei pyritä hallitsemaan tai kontrolloimaan itse tilanteita tai väkivallan uhria. Kun kontrolliin tai hallintaan väkivallalla ei pyritä, voidaan sitä nimittää

tilanneväkivallaksi, joka taas voidaan laskea fyysiseksi parisuhdeväkivallaksi. Tilanneväkivallassa väkivallan tekijä toimii väkivaltaisesti, mutta ilman samanaikaista hallitsevuutta ja väkivaltaisuutta yhdellä suhteen osapuolella samaan aikaan. Johnson (2008, 25-28) sanoo tämän olevan jopa yleisin muoto parisuhdeväkivallasta. Tämänlaiset tilanteet kärjistyvät fyysiseen väkivaltaan provosoinnin tai muun riitatilanteen myötä, jossa toinen osapuoli syyllistyy ärsyyntyessään tilanneväkivaltaan. (Johnson 2008 5,11, 25-28.)

Tilanneväkivallassa väkivallan liittyminen spesifeihin tilanteisiin, joista se kumpuaa, on olennaista. Halu ylläpitää valtaa tai hallintaa parisuhteesta tai kumppanista ei ole kyseisessä väkivallan muodossa tärkeintä. Osassa väkivaltatapauksista tekijä saattaa olla samantien tilanteen päätyttyä erittäin katuva ja kovasti pahoillaan sekä luvata olla tekemättä samaa enää uudestaan. Mielessä täytyy pitää tilanneväkivallan vakavuus, sillä pahimmillaan ne voivat johtaa kuolemaan vakavan väkivallan seurauksena. (Johnson 2008, 5, 11, 25-28; Kähärä 2016, 29.) Näin voi käydä myös muunlaisissa tapauksissa tilanneväkivallan lisäksi.

Latun (2008, 173) haastatteluissa väkivaltaiset naiset ovat esittäneet väkivaltaa konfliktin ratkaisukeinona heidän turhautumisensa myötä. Tämä yhdistetään kontrollin tunteen menettämiseen ja siitä seurautuvaan häpeän tunteeseen. Riitatilanteen ratkaisemisen sijaan tilanne voi mahdollisesti päätyä vakavampaan lopputulemaan, jota kumpikaan parisuhteen osapuolista oli koskaan ajatellutkaan. (Lattu 2008, 173.) Flinckin ja Paavilaisen (2010, 195) tutkimuksessa parisuhteessa väkivaltaisille oleville naisille väkivalta tarkoitti todistamista omista oikeuksista, mielipiteistä ja reviiristä sekä heidän omien rajojen merkitsemistä (Flinck & Paavilainen 2010, 195).

4.3 Henkinen väkivalta

Henkinen väkivalta satuttaa laajemmin kuin ehkä ymmärrämmekään. Se ei rajoitu pelkästään yksittäisten tekojen summiksi, kuten saatamme kuvitella jäävuoren huippuna olevien yhteenottotilanteiden esilletulon myötä (Klemi 2006, 7). Henkisen väkivallan kategoriaan sisältyy ja sisällytetään monia eri ulottuvuuksia, ja se onkin moninainen. Ei ole olemassa selkeitä rajoja henkiselle väkivallalle. Marianne Notko (2011, 24-25) kirjoittaa väitöskirjassaan seuraavasti: ”Henkisen väkivallan käsite on kuitenkin ongelmallinen sen

aikaansaamien miellelyhtymien kautta: henkinen ja fyysinen väkivalta asettuvat usein toisilleen vastakkaisiksi ja jopa toisiaan selittäviksi (henkinen väkivalta fyysisen väkivallan syynä).” (Notko 2011, 24-25). Kuitenkin tutkijat ovat pyrkineet antamaan tietynlaiset raamit tämän määritelmälle. Kuten Kähäräkin (2016, 27) toteaa, henkisen väkivallan määrittelyllä voidaan yrittää nimetä ja käsitteellistää väkivaltaisista eleitä, jotka eivät ole suoraan fyysisiä tekoja (Kähärä 2016, 27). Johtuen henkisen väkivallan liukuvasta määrittelystä löytyy sille monia lähikäsitteitä, kuten psyykkinen väkivalta, psykologinen hyväksikäyttö (psychological abuse), emotionaalinen hyväksikäyttö (emotional abuse) sekä ei-fyysinen väkivalta (nonphysical abuse) (Helin-Tuominen 2006, 12; Klemi 2006, 4-5). Anna Klemi (2006, 4) kirjoittaa pro gradu -tutkielmassaan henkisen väkivallan kokemuksesta ja määrittelystä seuraavasti: ”Uhrin kokemus henkisestä väkivallasta on hyvin henkilökohtainen ja sen ilmenemistavat moninaiset, minkä vuoksi henkisen väkivallan saattaminen kattavan määritelmän muotoon tai mitattavaksi ilmiöksi tarjoaa tutkijoille suuren haasteen.” (Klemi 2006, 4). Myös Kähärän (2016) haastatteluissa miehet mainitsevat enemmän henkiseen kuin fyysiseen väkivaltaan liittyviä huomioita (Kähärä 2016).

Käsitteen haasteellisuudesta huolimatta henkinen väkivalta voi olla nimittelyä, uhkailua, kontrollointia, toisen omistamista, liikkumisen ja yhteydenpidon rajoittamista, manipulointia, provosointia, vastuun väistämistä, läheisyyden torjumista, syyttelyä, syyllistämistä, nöyryyttämistä ja niin edelleen. (Kähärä 2016, 27; Helin-Tuominen 2006, 12.) Kähärä (2016, 27) muistuttaa, että henkinen väkivalta parisuhteessa voi olla myös vuorottelua väkivaltaisuuden ja rakkaudenosoitusten välillä, sekä oman väkivaltaisen käytöksen kieltämistä tai vähättelyä (Kähärä 2016, 27). Pelkästään yksittäiset riidat, ikävät sanalliset ja sanattomat viestit tai muut vastaavanlaiset tapahtumat ja kokemukset eivät välttämättä täytä henkisen väkivallan piirteitä. Pitkäkestoisuus, tarkoituksenmukaisuus, toistuvuus sekä vallan epätasainen jakautuminen toimijoiden välillä ovat luonteenomaisia ominaisuuksia henkiselle väkivallalle. Kun puhutaan henkisestä väkivallasta ja parisuhteesta, valta ja sen käyttö ovat yleisesti ottaen taustamotiiveina, joilla suhteen toinen osapuoli pyrkii monesti henkisen väkivallan avulla saavuttamaan tavoitteensa. (Klemi 2006, 4, 6.) Parisuhteessa henkinen väkivalta ottaa itselleen omalaisen luonteensa, jonka parisuhteen esiintymisympäristö mahdollistaa. Suhteeseen liittyvät intiimiys sekä läheisyys antavat uuden ulottuvuuden henkisen väkivallan satuttamiselle, sillä tunteet

parisuhteeseen kuuluvista hellyydestä, välittämisestä ja tuesta tulevat mitätöidyiksi henkisen väkivallan läsnäololla (Klemi 2006, 1).

Federley (2016, 14-15) on jaotellut miehiin parisuhteessa kohdistuvan suullisesti toteutuvan henkisen väkivallan haastatteluidensa perusteella sanattomaan ja sanalliseen julmuuteen, miehen kontrollointiin, sosiaaliseen manipulointiin ja epäsuoraan kaltoinkohteluun (Federley 2016, 14-15). Kontrollointia, joka on kenties tunnetuimpana henkisen väkivallan esiintymismuotoa, voidaan osoittaa erilaisin keinoin esimerkiksi työpaikalla, koulussa tai parisuhteessa (Klemi 2006, 5). Osa väkivaltaisista naisista on kontrolloinnilla rajoittanut muun muassa miehen sosiaalista elämää sekä miehen ja lasten tapaamista (esim. Federley 2016).

Syyllistäminen on yksi henkisen väkivallan muodoista, jota esiintyy myös parisuhdeväkivallassa. Federley (2016, 14) on tutkimuksessaan sisällyttänyt syyllistämisen sanalliseen julmuuteen haastattelemiensa miesten kokemuksien perusteella (Federley 2016, 14). Flinck ja Paavilainen (2010, 194) kertovat artikkelissaan syyllistämisen olevan yhdenlainen vaatimuksien esittämistapa. Kuten henkisellä väkivallalla ylipäättään, syyllistämällä pyritään kontrolloimaan sosiaalista ympäristöä sekä käyttämään vähemmän näkyvämpää valtaa (Flinck & Paavilainen 2010, 194).

Toistuva syyllistäminen riidoista, huolimattomasti hoidetuista kotitöistä, huonosta lastenhoidosta sekä naisen omasta väkivaltaisuudesta vieritetään miesten harteille ja vastuulle. Hegemoninen maskuliinisuus voi toteutua suurempien kotitöiden, kuten auton ja mökin kunnostamisen kautta. Nykypäivän näppäimistön äärellä tehtävää palkkatyötä ei nähdä maskuliinisimpana työmuotona työn fyysisyyden puutteen takia, joten paljon fyysistä voimaa tarvitsevat kotityöt pystyvät tuomaan maskuliinisuutta arkeen. (Malmberg 2015, 37.) Jos nainen tekee suurimman osan kotitöistä tai korjailee miehen huolimattomasti tehtyjä kotitöitä omalla toiminnallaan niiden vaativuudesta riippumatta, tällöin naisen käytöksen voisi mieltää maskuliiniseksi. Lisäksi jos nainen pyrkii kotitöiden ja esimerkiksi syyllistämisen avulla saamaan itselleen valta-aseman sen hetkisestä tilanteesta, toiminta voisi näyttäytyä jopa hegemonisena maskuliinisuutena.

Helin-Tuomisen (2006, 52) tutkimuksessa uhkailu ja syyllistäminen linkittyvät osassa tapauksista päällekkäin. Äärimmäisyyksiin syyllistämisesäkin voidaan mennä uhkailun avulla, esimerkiksi naisen uhkailemalla itsemurhalla. Näin syyllisyyden tunne on saatu

todenteolla miehelle, jolle yritetään epätoivoisesti vierittää vastuuta naisen omista teoista ja naisen hengestä. Naisen kotoa ja suhteesta poislähteminen sekä miehen julkinen herjaaminen esimerkiksi tuttavien edessä ovat lievempiä keinoja saada miehelle tunne omasta syyllisyydestään naisen teoista. (Helin-Tuominen 2006, 52.) Kuitenkin syyllisyyden tunteesta parisuhdeväkivallassa on monenlaisia näkökulmia. Osa miehistä kertoo itsekin syyllistyneen väkivallaksi nimitettäviin tekoihin. Pohtiessaan tapahtumia omat voimakkaammat sanavalinnat ja mahdolliset fyysiset väkivaltateot juolahtavat mieleen, joita miehet saattavat reflektoida jälkikäteen. (Kähärä 2016, 71.)

Keskinen (2005, 85-86) kirjoittaa väitöskirjassaan parisuhde- ja seksuaalidiskurssien avaavan väyliä naisille puolison kontrolloimiseen ja omistamiseen. Vuonna 2010 (29) Heiskanen ja Ruuskanen teettämän tutkimuksen mukaan sekä miehet että naiset kokivat kontrolloivaa käyttäytymistä kumppaninsa taholta, mutta miehet kuitenkin hiven verran enemmän. Sukupuolten välillä kontrolloiva käytös koettiin eri tavoin. Miehet raportoivat naiskumppanin mustasukkaisuudesta useammin kuin naiset. Lisäksi nöyryyttämistä ja musertamista nimittelyllä, miehen mielipiteen sivuuttamista perheen raha-asioista sekä sukulaisten ja ystävien tapaamisen rajoittamista olivat tutkimukseen osallistuneet miehet kokeneet. (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 29.) Sosiaalisten suhteiden ylläpitoa sekä miehen kulkemisien kontrollointia olivat kokeneet myös joka kuudes saksalaistutkimuksen (2004, 11) mies. Osa tutkimuksen miehistä olivat kokeneet esimerkiksi sähköpostien, puheluiden sekä kirjepostin käyttämistä kumppaninsa taholta. (Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth 2004, 11.)

Kontrollointia voidaan kohdistaa myös kumppanin käyttäytymiseen. Esimerkiksi Kähärän (2016, 51-52) tutkimuksessa yksi haastateltavista miehistä oli käyttäytynyt vasten naiskumppaninsa tahtoa, jonka seurauksena nainen oli käyttänyt fyysistä väkivaltaa miestä kohtaan ikään kuin ”rangaistuksena”. (Kähärä 2016, 51-52.) Miehen tilan kontrollointi voi näkyä myös mitään sanomattoman pienen tilan jättämisenä miehen mielipiteille. Naisten osoittamaa kontrollointia miestä kohtaan esiintyy myös Federleyn (2016, 16) tutkimuksessa. Ilman syitä epäily uskottomuudesta, miehen (sosiaalista) eristämistä esimerkiksi omista vanhemmistaan sekä miehen vaaniminen ovat tapoja, joilla naiset yrittävät kontrolloida. Samassa (mt.) tutkimuksessa naisten käyttäminen miesten sähköposteista ja viesteistä nousi esille. Näin yritettiin löytää mahdollisia syitä miehen uskottomuudelle ilman todellisia syitä. Miehen ollessa vähänkään myöhässä parin

yhteisestä aikataulusta, saattoi nainen aloittaa tietynlaisen kuulustelun myöhästymisen syystä ja näin vaania miestä. (Federley 2016, 16.) Flinckin ja Paavilaisen (2010, 195) tutkimuksen naiset kertoivat tavoittelevansa tahtomaansa päämäärää kontrolloimalla, hallitsemalla, uhkailemalla, alistamalla sekä pelottelemalla mieskumppaneitaan. Tilannekohtaista väkivaltaa käytettiin myös päämäärän saamiseksi. (Flinck & Paavilainen 2010, 195). Federleyn (2016, 16) haastatteluissa miehet kertoivat esimerkiksi naisen ”sattumalta” majoittuneen samaan hotelliin kuin mies ollessa hänen työmatkallaan. Jatkuva soittelu miehen työpaikalle varmistukseksi tämän olevan töissä tuli haastatteluissa esille yhtenä vaanimisen ja kontrolloimisen muotona. Näin kommentoi eräs mies haastattelussa naisen kontrolloinnista: ”Tuntui kuin jokin varjo olisi ollut kokoajan perässäni ja vaaninut minua.” (Federley 2016, 16).

Keskinen (2005, 273) pohtii väitöskirjassaan yksiavioisuuden merkitystä, toiselle ihmiselle kuulumista sekä kahdenkeskeisyyttä, joista syntyy parisuhdediskurssien ”normaalius”. Jos kyseenalaistettaisiin, analysoitaisiin ja pohdittaisiin uudelleen ”normaaliutta” sekä sen linkittymistä kontrolloinnin syynä olevien tekojen oikeuttamiseen, se voisi avata väkivaltatyölle uudenlaisia mahdollisuuksia. Todellisia syitä mustasukkaisuudelle on erilaisia, jotka voisivat toimia vaihtoehtoina sen käsitteelle. Esimerkiksi pelot parisuhteen päättymisestä tai mahdollisista suhteen ulkopuolisista suhteista sekä tunteet mielensä pahoittamisesta tai loukkaantumisesta voisivat toimia vaihtoehtoisina käsitteinä ymmärrettävälle mustasukkaisuudelle. Keskinen (mt.) kertoo ongelmalliseksi aiheeksi puheen aiheettomasta ja aiheellisesta mustasukkaisuudesta väkivallan kontekstissa, koska se saattaa johdatella pohtimaan, onko väkivallan uhriksi joutuneen käyttäytymisellä osasyitä kyseisiin tapahtumiin. (Keskinen 2005, 273.)

Eräs haastateltava kertoo loputtoman mitätöinnin ja halveksunnan olevan julminta kohtaamaansa henkistä väkivaltaa vaimonsa toimesta. Nämä kohdistuivat niin miehen tekemisiin kuin hänen omaan persoonaansa. Suurimman kolauksen mitätöinnistä ja halveksunnasta ottivat miehen sosiaaliset suhteet sekä hänen itsetuntonsa. (Helin-Tuominen 2006, 50.) Helin-Tuomisen (2006, 50) mukaan mitätöintiä voi olla myös miehen mielipiteen sivuuttaminen päätöksentekoprosesseissa. Hän (mt.) jatkaa: ”Vaikka asiat sinällään eivät vaikuttaisi olevan suuria, niin toistuvat tapahtumat vaikuttavat miehen hyvinvointia vähentäen ollessaan pitkäkestoisia toimintamuotoja.” (Helin-Tuominen 2006, 50). Mielipiteen huomiotta jättämistä olivat kohdanneet myös Federleyn (2016, 15)

tutkimukseen osallistuneet miehet, joista yksi kertoi kumppaninsa ottavan kaiken kunnian jostain hyvin sujuneesta asiasta, vaikka tämä olisi yksin miehen ansiosta tapahtunut (Federley 2016, 15).

4.4 Seksuaalinen väkivalta

Marita Husso (2003, 26, Brisonia 1997, 15 lainaten) kirjoittaa, että seksuaalinen väkivalta, joka toteutuu läheisissä suhteissa, kuuluu niihin ongelmiin, joiden kantamuksia ja vaikutuksia ei pysty ymmärtämään ilman sen kohteena olleiden ihmisten kertomuksia heidän omin sanoin (Brison 1997, 15, Husson 2003, 26 mukaan). Käsitteenä seksuaalinen väkivalta on myös laaja, monimuotoinen ja kompleksinen ilmiö, jota parisuhdeinstituution läpi tulee poliisin tietoon sen todellista yleisyyttä vähemmän. Jenna Aronen ja Noora Winter (2018, 3) kirjoittavat syyllisyyden ja häpeän tunteen valtaavan uhrin, sillä niitä aiheuttavat pakottaminen sekä muu seksuaalisuuteen liittyvä väkivalta. Nämä jarruttavat kyseisen väkivaltamuodon esiin tuomista. (Aronen & Winter 2018, 3.)

Parisuhteessa seksuaalista väkivaltaa voi esiintyä muun muassa nöyryyttämisenä uskottomuudella, ohittamalla kumppanin seksuaaliset tarpeet ja käyttämällä nöyryyttävää tai halventavaa puhetyyliä uhrista. Painostus, kieltäytyminen, pakottaminen, pahoinpitely sekä raiskaus tai näistä uhkaileminen ovat kaikki seksuaalisen väkivallan muotoja. (Aronen & Winter 2018, 3, 4.) Helin-Tuomisen (2006, 49) haastatteluissa esiin tuli muun muassa naisen taholta voimakasta seksuaalista torjuntaa. Kähärä (2016, 26) kirjoittaa Leo Nyqvistiä (2001, 105-107) lainaten seksuaalisuuden kontrolloinnista sekä mustasukkaisuudesta, joka usein liitetään seksuaaliseen väkivaltaan. Tahallinen uhrin loukkaaminen pettämisellä voidaan laskea myös tämän käsitteen kategoriaan. (Helin-Tuominen 2006, 49; Nyqvist 2001, 105-107, Kähärän 2016, 27 mukaan.)

Lindqvist (2009, 110) mainitsee naisten joskus mahdollisesti myöntyvän seksuaaliseen kanssakäymiseen ollakseen mieliksi väkivaltaiselle kumppanilleen. Lisäksi tarkoituksena saattaa olla suurempien konfliktien välttely. (Lindqvist 2009, 110.) Sukupuolesta riippumatta näin voi mahdollisesti tapahtua myös parisuhteissa, joissa naiskumppani käyttää väkivaltaa mieskumppania kohtaan, mutta nämä tapaukset eivät välttämättä tule yhtä usein päivänvaloon esimerkiksi miesten kokeman häpeän vuoksi.

Yksi haastateltavista miehistä kertoi olleensa vaimonsa kanssa seksuaalisessa kanssakäymisessä vain kun tarkoituksena oli lastensaanti. Myös kieltäytyminen ja pakottaminen ovat seksuaalista väkivaltaa, kun esimerkiksi painostetaan johonkin toimintaan vasten toisen tahtoa toimien vain toisen tahdon mukaisesti. (Helin-Tuominen 2006, 49.) Hegemoniseen maskuliinisuuteen kuuluu isänä oleminen, mutta pakottaminen seksuaaliseen aktiin on väärin (Connell & Messerschmidt 2005, 840). Koska hegemoninen maskuliinisuus ei kaikkien lähteiden mukaan ole sukupuoliriippuvainen, voi sitä oletettavasti toteuttaa myös nainen äidin roolin kautta. Lisäksi seksuaalisen suhteen ylläpitäminen kuuluu hegemoniseen maskuliinisuuteen, jota esimerkiksi kumppanin voimakas torjunta ei tue. Toisaalta naisen, joka ylläpitää omaa seksuaalista suhdettaan vain silloin kun hän itse haluaa, voisi ymmärtää käyttäytyvän hegemonisen maskuliinisuuden tavoin. Saksalaisessa pilottitutkimuksessa (2004, 10-11) seksuaalinen väkivalta nähtiin häpeällisenä aiheena keskustella sekä tabuna. Miehet eivät tuntuneet löytävän sanoja parisuhteessa tapahtuneelle seksuaaliselle väkivallalle. Vain viisi miestä kertoi haastatteluissa kokeneen parisuhteessaan tätä muotoa väkivallasta. (Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth 2004.)

4.5 Taloudellinen väkivalta

Taloudellinen väkivalta on yksi vallankäytön muodoista, jossa väkivallan tekijä tuhoaa, kontrolloi tai vie pois parisuhteen toisen osapuolen taloudellisia resursseja. Tarkoituksena on huonontaa kumppanin itsenäisyyttä taloudellisesta näkökulmasta. Taloudellinen väkivalta on nähty sukupuolittuneen valtakulttuurin yhteiskunnallisella tasollakin ongelmana yksilötason sukupuolittuneen väkivallan lisäksi. (Fernqvist & Näsman 2008, 158-160.) Koska raha on kontrollin ja vallankäytön mahdollistaja, voivat väkivaltaisen parisuhteen kumppanien taloudellisten resurssien eroavaisuudet olla todella ongelmallisia. On tarpeellista avata ja ymmärtää taloudellisen väkivallan käsitettä, koska termejä, joita käytetään, vaikuttavat väkivaltaa kokeneiden henkilöiden kanssa työskentelevien ammattilaisten suhtautumistapoihin väkivallasta ja heidän mahdollisuuksiinsa ja valmiuksiinsa tunnistaa väkivaltaa. Lisäksi käsitteet liittyvät politiikan, auttamistyön sekä lainsäädännön kehittämiseen. (Kaittila & Nyqvist 2014, 264.)

Osalta miesuhreista on riistetty omia taloudellisia resursseja muun muassa niin, että perheen taloudellinen elatus on jätetty kokonaan miehen vastuulle. Samaan aikaan kun miehellä on ollut vastuu perheen elättämisestä, vaimo on toisinaan ottanut heidän yhteiset rahat pankkitililtä pois, joskus jopa miehen tietämättä. Haukkumista huonoksi isäksi on tapahtunut, jos mies ei ole antanut vaimolleen rahaa holtittomasti tämän toiveiden mukaisesti. (Helin-Tuominen 2006, 54; Federley 2016, 17.) Kun suurin osa miehen tuloista on mennyt parin yhteisiin laskuihin, elämiseen ja muihin menoihin, on nainen käyttänyt omia tulojaan naisen henkilökohtaisiin menoihin. Vaikka naiskumppani olisi käyttänyt autoa pääasiallisesti, on mies joutunut kustantamaan esimerkiksi tankkaamisen yksin. (Federley 2016, 17.) Lisäksi naiset ovat vastuuttaneet miehille myös omat heikot taloudelliset tilanteensa. Esimerkiksi erään miehen olisi pitänyt hoitaa vaimonsa lainamaksut, kun naisen talous oli niin sanotusti kuralla, josta seurauksena oli ollut riitelyä. (Helin-Tuominen 2006, 54.) Osa miehistä on kertonut naisen rikkovan miehen omaisuutta, jota voidaan pitää myös taloudellisena väkivaltana (Federley 2016, 17).

Rahan avulla on pyritty kontrolloimaan miesten menoja ja estämään kotoa lähtöä miesten tahdonvastaisesti esimerkiksi viemällä hänen rahansa. Osassa tapauksia tilanne on voinut olla täysin naisen kontrollin vallassa niin, ettei miehellä ole ollut yhtään rahaa ja nainen on vienyt häneltä viimeisetkin. Tällöin mies ei ole esimerkiksi pystynyt fyysisesti lähtemään kauemmas tai pakenemaan parisuhdetta, joka saattaa olla täysin naisen kontrollin vallassa muutenkin. (Kähärä 2016, 50, 67.)

Grönfors (1994, 66) kirjoittaa miesten väkivallan olevan ensisijaisesti instrumentaalista väkivaltaa, jolloin väkivaltaa käytetään saavuttaakseen tietynlaisia tavoitteita. Kyseiset tavoitteet voivat olla konkreettisia, esimerkiksi taloudellisen hyödyn tavoittelu tai statuksen saavuttaminen. (Grönfors 1994, 66.) Osan tutkimuksien miesten naiskumppanit ovat taloudellisen väkivallan avulla yrittäneet tavoitella itselleen taloudellista hyötyä. Vaikkei väkivalta liity suoraan sukupuoleen, esimerkiksi mieheyteen, vaan maskuliinisuuteen, nähtävästi nainenkin voi sitä toteuttaa. Tällöin nainen näyttää antavan itsestään maskuliinisen kuvan miesten kertomuksien perusteella. Ja jos nainen pyrkii kontrolloinnilla ja taloudellisella väkivallalla ylivaltaan, voisiko hänen toimintansa näyttäytyä silloin hegemonisena maskuliinisuutena?

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tässä kandidaatintutkielmassani tutkin miesten kokemaa parisuhdeväkivaltaa heterosuhteissa. Tutkielmani perusteella tulin siihen lopputulokseen, että miesten kokemaa parisuhdeväkivaltaa naiskumppanien taholta on todellisuudessa enemmän, mitä tilastot antavat olettaa. Kaikki tapaukset eivät vain saa päivänvaloa viranomaisten tilastoissa esimerkiksi miesten kokeman häpeän vuoksi (Peltoniemi 1984, 42-44, Helin-Tuomisen 2006, 9 mukaan). Kuten Keskinen (2010, 244) kirjoittaa, valtaosa väkivallan tekijöistä on poliisin tilastoissa miehiä (Keskinen 2010, 244).

Jokinen (2000, 39) kirjoittaa miesten käyttävän valtaa naisiin kohdistavalla väkivallalla ja tämän olevan esteenä sukupuolten väliselle tasa-arvon kehittymiselle. Hänen mukaansa parisuhteessa pohjimmiltaan kyse on naisen alistamisesta, kontrolloimisesta ja vallasta. (Jokinen 2000, 39.) Näin 20 vuotta myöhemmin voidaan huomata, että myös nainen voi alistaa miestä parisuhteessa. Kuitenkin perimmäinen kysymys vallasta on säilynyt, sukupuolista huolimatta.

Flinck ja Paavilainen kirjoittavat (2010, 197), etteivät mustavalkoiset kuvat naisista ja miehistä sovi ihmiskäsitykseksi väkivaltatyöhön. Koska väkivaltaisten naisten taustalla saattaa olla musertavia tarinoita, ei naisten tekemä väkivalta saisi olla tabu. Taustatekijöinä naisten aiemmin kokema väkivalta, ääri rajoilla roikkuminen, katkeruus, viha, kontrollin menettäminen, aggressiivisuus sekä syyllisyys voivat vaikuttaa senhetkisiin väkivaltatilanteisiin parisuhteissakin. Jotta on mahdollista auttaa miehiä parisuhdeväkivallan uhreina heterosuhteissa entistä paremmin, täytyy väkivaltaisia naisia kuunnella ja saada heidän olonsa ymmärretyksi. Näin naisten kärsimys mahdollisesti helpottaisi ja antaisi toivoa paremmasta niin naisille kuin miehillekin. Ei ole syyllistämistä ilmaista ääneen naisten tekemästä väkivallasta. Sillä on tarkoitus auttaa naista ja miesuhria turvallisempaan elämään lähiympäristössä. (Flinck & Paavilainen 2010, 197.)

On muistettava, ettei parisuhteen jokainen vuorovaikutusongelma tarkoita väkivaltaa, vaikkakin sen ennaltaehkäisemiseksi tarvitaan vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisutaitoja sekä niiden kehittämistä. “Naisten ja miesten elämänhistorian, parisuhteen kontekstin, subjektiivisten kokemusten ja yksilöllisten merkityksenantojen kuuleminen auttaa ymmärtämään väkivaltakokemusten yksilöllisiä eroja ja kehittämään tarkoituksenmukaisia

palveluja. Myös yhteisöllisiä voimavaroja, kuten läheisneuvonpidon kaltaisia ratkaisuja, voidaan hyödyntää väkivallan ennaltaehkäisyssä ja auttamistyössä”, kirjoittavat Flinck ja Paavilainen (2010, 197) artikkelissaan. (Flinck & Paavilainen 2010, 197.)

Kun yhteiskunnassa on totuttu näkemään nainen uhrina ja mies tekijänä parisuhdeväkivallassa, miehen avun hakeminen saattaa asettaa uhkaavan kuvan ihanteelle hegemonisesta maskuliinisuudesta (Laitinen & Orislahti 2016, 75). Suomalaisissa tutkimuksissa osallistujina parisuhdeväkivaltaa heterosuhteissa kokeneita miehiä on ollut melko vähäinen määrä (esim. Kähärä 2016, Federley 2016). Jatkotutkimuksia ajatellen pohdintaan voisi ottaa esimerkiksi seuraavanlaisia kysymyksiä: Voisivatko pienet otoskoot kertoa aiheen mieltämistä tabuksi edelleen? Kuinka saisimme rikottua sitä tutkimuksien tekemisen ja julkaisemisen lisäksi? Kuinka voisimme tuoda esille sen, ettei miesten kertominen parisuhdeväkivallan uhriudesta heterosuhteissa tarkoita hegemonisen maskuliinisuuden menettämistä? Pystyisimmekö tabua murtaamalla muokkaamaan ihannetta hegemonisesta maskuliinisuudesta, joka kenties sisältäisi hyväksynnän olla myös emotionaalinen? Voisiko tätä aloittaa marginaalissa olevien maskuliinisuuden muotojen esiin nostamisella?

Tutkimuskysymykseni johdosta voimme havaita, että miesten kokema parisuhdeväkivalta heterosuhteissa on ilmiö yhtäläillä kuin naisten kokema parisuhdeväkivalta miesten taholta, mutta esiintulo on vielä toistaiseksi piiloutuvampaa. Myös miehet kokevat fyysistä, henkistä, seksuaalista ja taloudellista parisuhdeväkivaltaa. Parisuhdeväkivallan tekijänä ja kokijana voi olla kuka vain sukupuolesta riippumatta. Lisäksi on nähtävissä, ettei hegemoninen maskuliinisuus ole välttämättä pelkästään miesten toteutettavissa. Mielestäni olisi tärkeää keskustella miesten kokemasta parisuhdeväkivallasta heterosuhteissa senkin takia, että sosiaalityön käytännön kentällä pystyisimme herkemmin tunnistamaan mahdollisia miesuhritilanteita ja puuttumaan niihin, jotta asiakkaiden avunsaanti parantuisi. Tällaisella interventiolla voitaisiin mahdollisesti auttaa parisuhteen molempia osapuolia ja kenties jopa koko perhettä, jos pariskunnalla on esimerkiksi lapsia. Tulevien sukupolvien kannalta miesten kokemaan parisuhdeväkivaltaan heterosuhteissa tehtävä interventio saattaisi mahdollisesti pienentää parisuhdeväkivallan ylisukupolvisuutta, jota osa haastateltavista oli kokenut.

6 LÄHTEET

Aronen, Jenna & Winter, Noora (2018): ”Mä oon yhden naisen mies”. Seksuaalinen väkivalta sukupuolistuneisuuden näkökulmasta ja vaikeista aiheista puhuminen sekä sen yhteys asiakkaiden istuntotytytyväisyyteen parisuhdeväkivallan hoitoon tarkoitettussa terapiassa. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Brison, Susan (1997): *Outliving one self. Trauma, memory and Personal identity*. In Meyers (eds.). *Feminists Rethink the Self*. Westview Press.

Carlyle, Kellie, Scarduzio, Jennifer & Slater, Michael (2014): Media Portrayals of Female Perpetrators of Intimate Partner Violence. *Journal of Interpersonal Violence* 29(13), 2394–2417.

Cheung, Monit, Leung, Patrick & Tsui Venus (2009): Asian male domestic violence victims: services exclusive for men. *Journal of Family Violence* 24(7), 447-462.

Connell, R. W. & Messerschmidt, James W. (2005): Hegemonic masculinity. Rethinking the concept. *Gender & Society* 19(6), 829-859.

Danielsson, Petri & Näsi, Matti (2019): Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2018 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. *Katsauksia* 35/2019. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Drijber, Babette C, Reijnders, Udo J. L. & Manon Celeen (2013): Male Victims of Domestic Violence. *Journal of Family Violence* 28, 173–178.

Durfee, Alesha (2011): ”I’m Not a Victim, She’s an Abuser”. *Masculinity, Victimization and Protection Orders*. *Gender and Society* 25(3), 316–334.

Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth (2004): Violence against Men: men's experiences of interpersonal violence in Germany. Results of the pilot study. Berliini.

Federley, Kati (2016): Miesten kokemuksia naisten tekemästä parisuhdeväkivallasta. Pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto.

Fernqvist, Stina & Näsman, Elisabet (2008): Ekonomiskt våld och barns utsatthet. Teoksessa Eriksson, Maria, Källström Carter, Åsa, Dahlkild-Öhman, Gunilla & Elisabet Näsman (toim.). Barns röster om våld – att tolka och förstå. Malmö: Gleerups. 158-177.

Flinck, Aune (2006): Parisuhdeväkivalta miehen ja naisen kokemana: rikottu lemmensarja. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Flinck, Aune & Paavilainen, Eija (2010): Naisten kokemuksia omasta väkivaltaisuudestaan parisuhteessa. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 47(3), 187-200.

Grönfors, Martti (1994): Miehin kulttuuri ja väkivalta. Teoksessa Sipilä, Jorma & Arto Tiihonen. Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan. Tampere: Vastapaino. 63-76.

Heiskanen, Markku & Ruuskanen, Elina (2010): Tuhansien iskujen maa: miesten kokema väkivalta Suomessa. Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti. Helsinki.

Helin-Tuominen, Mari (2006): ”Sitä on niin liisterissä kii.”Miesten kokemuksia naisten tekemästä parisuhdeväkivallasta narratiivisesta näkökulmasta. Pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto.

Holma, Juha & Nyqvist, Leo (2017): Väkivaltatyö miesten kanssa. Teoksessa Niemi, Johanna, Kainulainen, Heini & Päivi Honkatukia. Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino. 104-120.

Husso, Marita (2003): Parisuhdeväkivalta – Lyötyjen aika ja tila. Tampere: Vastapaino.

Inkilä, Jaana & Paavilainen, Eija (2013): Etä-isien kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä huoltoriidassa. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 50, 150-162.

Johnson, Michael P. (2008): *Typology of domestic violence: Intimate terrorism, violent resistance and situational couple violence*. Hannover: Northeastern University Press.

Jokinen, Arto (2000): *Panssaroitu maskuliinisuus: Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Jokinen, Arto (2010): Kriittinen mies- ja maskuliinitutkimus. Teoksessa Saresma, Tuija, Rossi, Leena-Maija & Tuula Juvonen. *Käsikirja sukupuoleen*. Helsinki: Vastapaino. 128-138.

Juutinen, Noora (2020): ”Miesnaisvoimistelua”. *Miehet feminiiniseksi mielletyssä harrastuksessa, esittävän miesvoiman erityispiirteet ja harrastajien kokemukset*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Kainulainen, Heini & Niemi, Johanna (2017): Parisuhdeväkivallan tunnistaminen rikosoikeudellisessa järjestelmässä. Teoksessa Niemi, Johanna, Kainulainen, Heini & Päivi Honkatukia. *Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*. Tampere: Vastapaino. 138-155.

Kaaitila, Anniina & Nyqvist, Leo (2014): Taloudellinen väkivalta parisuhteessa – kirjallisuuskatsaus. *Janus* 22(3), 262-278.

Keskinen, Suvi (2005): *Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt*. Tampere: Tampere University Press.

Keskinen, Suvi (2010): *Sukupuolistunut väkivalta*. Teoksessa Saresma, Tuija, Rossi, Leena-Maija & Tuula Juvonen. *Käsikirja sukupuoleen*. Helsinki: Vastapaino. 243-253.

Klemi, Anna (2006): *Henkinen väkivalta parisuhteessa. Kokemuksia henkisen väkivallan luonteesta ja satuttavuudesta*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Kähärä, Nelli (2016): Miesten kokema parisuhdeväkivalta heterosuhteessa. Pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Lattu, Emmi (2008): Naisten tekemä väkivalta. Teoksessa Näre, Sari & Suvi Ronkainen (toim.). Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. 168-192.

Lattu, Emmi (2016): Naisten tekemä väkivalta. Tampere: Tampere University Press.

Lindqvist, Raija (2009): Parisuhdeväkivallan kohtaaminen sosiaalityössä. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Malmberg, Tiina (2015): Ei vaan voi näyttää sitä heikkoutta. Hegemonisen maskuliinisuuden fyysisen suorittamisen ihanne keski-ikäisten diplomi-insinöörien puheissa. Pro gradu – tutkielma. Tampereen yliopisto.

Nieminen, Jiri (2013): Hegemonisesta maskuliinisuudesta miesten moneuteen. Kriittisen miestutkimuksen mahdollistuminen valtio-opillisessa ajattelussa. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Nyqvist, Leo (2001): Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 28. Turku: Painosalama Oy.

Peltoniemi, Teuvo (1984): Perheväkivalta. Helsinki: Otava.

Piispa, Minna (2008): Väkivallan muodot heteroseksuaalisissa parisuhteissa. Teoksessa Näre, Sari & Suvi Ronkainen (toim.). Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. 106-128.

Rikoslaki.

19.12.1889/39.

Finlex.

Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>. Viitattu 12.05.2020.

Ronkainen, Suvi (2017): Mitä väkivalta on? Erontekojen tärkeydestä, yhteyksien näkemisestä. Teoksessa Saresma, Tuija, Rossi, Leena-Maija & Tuula Juvonen. Käsikirja sukupuoleen. Helsinki: Vastapaino.19-35.

Sipilä, Jorma (1994): Miestutkimus – säröjä hegemonisessa maskuliinisuudessa. Teoksessa Sipilä, Jorma & Arto Tiihonen. Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan. Tampere: Vastapaino. 17-33.

Storey, Jennifer & Strand, Susanne (2013): Assessing Violence Risk Among Female IPV Perpetrators: An Examination of the B-SAFER. Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma 22:9, 964-980.

THL (2018): Lähisuhdeväkivalta 2017. Tilastoraportti 40/2018. Saatavilla: <https://www.slideshare.net/THLfi/lhisuhdevkivalta-2017>. Luettu 31.05.2020.

WHO (2005): Väkivalta ja terveys maailmassa – WHO:n raportti. Saatavilla: https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/full_fi.pdf. Luettu 26.3.2020.

Väestöliitto (2018): Parisuhdeväkivalta on Suomessa yleisesti ilmenevä rikos. Saatavilla: <https://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/?x17665=8855634>. Luettu 26.3.2020.